

A **AZETS**

God styreskikk

Stein Morten Minstemann Søberg Olsen

Morten.olsen@azets.com

Styrets ansvar

Formelle forhold

Styredokumenter

Selskapets kapitalforhold

Innledning / bakgrunn

- Mer enn 346.000 aksjeselskaper, samt mange andre organisasjoner etc. som også har styrever
- Betydelig antall personer som har et juridisk ansvar men også et etisk og forretningsmessig ansvar
- Næringsvirksomhetene i Norge - meget variert i størrelse og omfang
- Typisk for nedgangstider - når ting går galt - ansvar skal gjøres gjeldende
- Erfaring - når styret fungerer godt - betydelig ressurs
- Forutsetning for å fungere godt - ikke nødvendigvis avanserte systemer, men en bevisst holdning

Erstatningsansvar

§ 17-1. *Erstatningsansvar*

(1) Selskapet, aksjeeier eller andre kan kreve at daglig leder, styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen, gransker eller aksjeeier erstatter skade som de i den nevnte egenskap forsettlig eller uaktsomt har voldt vedkommende.

(2) Selskapet, aksjeeier eller andre kan også kreve erstatning av den som forsettlig eller uaktsomt har medvirket til skadevolding som nevnt i første ledd. Erstatning kan kreves av medvirkeren selv om skadevolderen ikke kan holdes ansvarlig fordi han eller hun ikke har utvist forsett eller uaktsomhet.

Dom fra Gulating lagmannsrett, 6. april 2009

- Saken gjelder erstatningskrav fra Fana Sparebank
- Styremedlem ble gjort ansvarlig for ikke å ha begjært oppbud da selskapet var insolvent.
- Styret hadde uberettiget trukket kassakredittkontoen selv om de visste dette ville påføre banken et tap.
- I stedet for å begjære oppbud fokuserte selskapet og styret på å ordne opp i gjeldsforhold som kunne medføre særlig tyngende ansvar.

Høyesterett i Laly-dommen (Rt. 1991 s. 119)

- ”De så nok større muligheter ... enn det reelt var grunnlag for ... Etter mitt syn har de holdt seg tilbørlig underrettet om så vel markedsutviklingen, som resultatutviklingen. De har for så vidt feilvurdert situasjonen. Men denne feil består ... i en uriktig skjønnsmessig bedømmelse... En slik skjønnsmessig feilvurdering kan ... ikke utløse erstatningsansvar”.

Høyesterett (Rt. 1975 s. 198)

- Styret burde "Ved kjøp av varepartiet ... ha vært klar over at det ikke var begrunnet håp om å unngå akkord eller konkurs, og de burde således forstått at selskapet ikke ville kunne betale kjøpesummen ved forfall".

Strafferettslig ansvar

§ 19-1. Overtredelse av loven med forskrifter

(1) Stifter, medlem av styret eller bedriftsforsamlingen, daglig leder, firmategner og revisor som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her, straffes med bøter eller under skjerpene forhold med fengsel i inntil ett år. Medvirkning straffes på samme måte.

(2) Ledende ansatt som er tildelt myndighet til å treffe beslutning på selskapets vegne innenfor avgrensede saksområder, og som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her under utøvelsen av sin myndighet, straffes med bøter eller under skjerpene forhold med fengsel i inntil ett år.

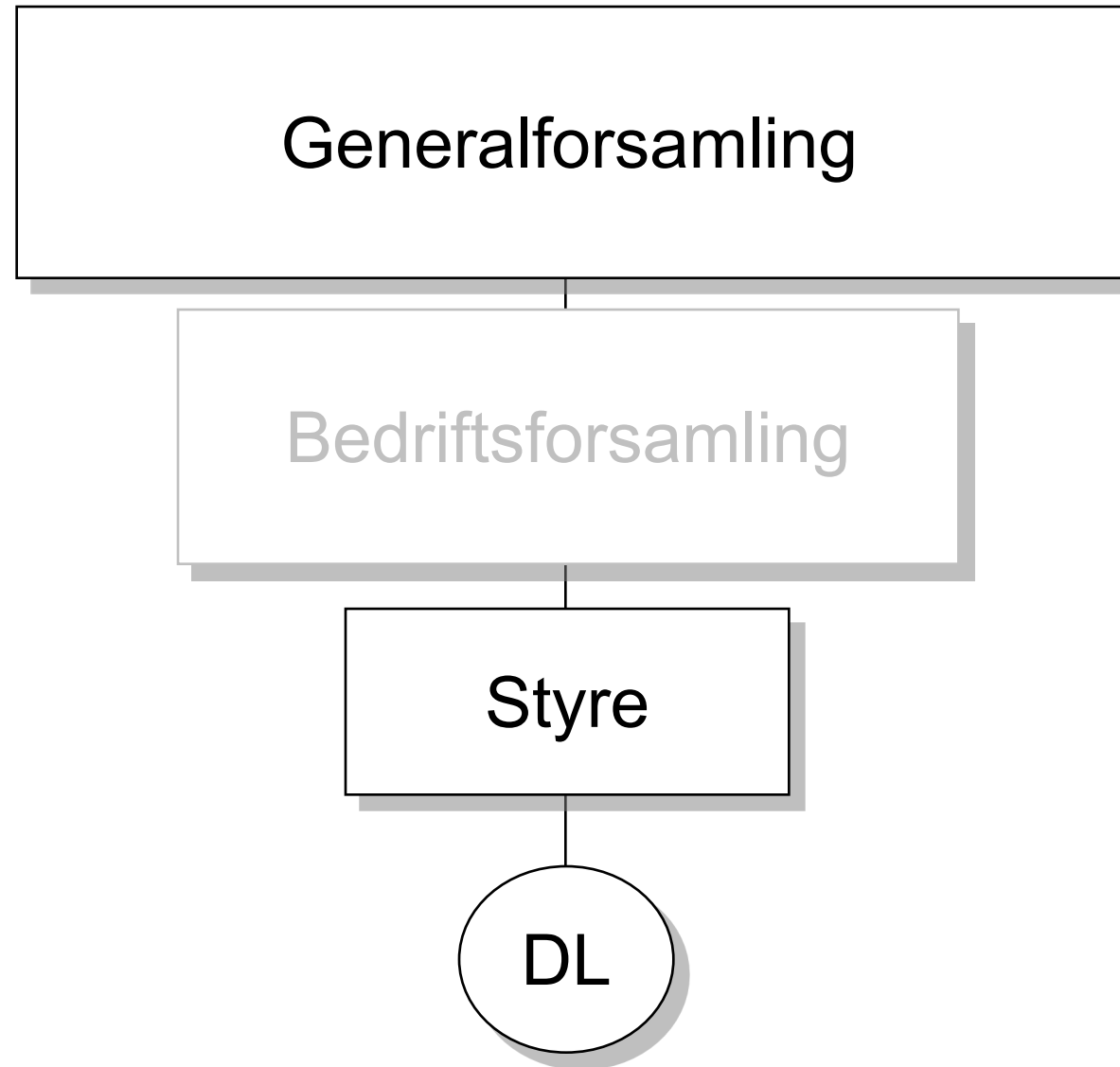
(3) Overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov er forseelse. Foreldelsesfristen for adgang til å reise straffesak er fem år.

Strafferettslig ansvar

§ 19-2. Grov uforstand

(1) Medlem av styret, daglig leder og revisor som viser grov uforstand under utførelsen av sitt verv for selskapet, straffes med bøter eller under skjerpende forhold fengsel i inntil ett år. Det samme gjelder en ledende ansatt som er tildelt myndighet til å treffe beslutning på selskapets vegne innenfor avgrensede saksområder, og som viser grov uforstand under utøvelsen av sin myndighet. Medvirkning straffes på samme måte.

(2) Overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov er forseelse. Foreldelsesfristen for adgang til å reise straffesak er fem år.

Forvaltningen av selskapet

§ 6-12. *Forvaltningen av selskapet*

- (1) Forvaltningen av selskapet hører under styret. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten.
- (2) Styret skal i nødvendig utstrekning fastsette planer og budsjetter for selskapets virksomhet. Styret kan også fastsette retningslinjer for virksomheten.
- (3) Styret skal holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling og plikter å påse at dets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.
- (4) Styret iverksetter de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver. Styret skal iverksette slike undersøkelser dersom dette kreves av ett eller flere av styremedlemmene.
- (5) Hvis det er avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, jf § 6-35 annet ledd, gjelder lov om allmennaksjeselskaper § 6-37 fjerde ledd tilsvarende.

Styrets tilsynsansvar

§ 6-13. *Styrets tilsynsansvar*

- (1) Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og selskapets virksomhet for øvrig.
- (2) Styret kan fastsette instruks for den daglige ledelse.
- (3) I selskaper som bare har én aksjeeier, skal styret sørge for at avtaler mellom selskapet og aksjeeieren nedtegnes skriftlig

Avgrensning mot daglig leders oppgaver

§ 6-14. *Daglig ledelse*

- (1) Daglig leder står for den daglige ledelse av selskapets virksomhet og skal følge de retningslinjer og pålegg styret har gitt.
- (2) Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter selskapets forhold er av uvanlig art eller stor betydning.
- (3) Daglig leder kan ellers avgjøre en sak etter fullmakt fra styret i det enkelte tilfellet eller når styrets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe for selskapet. Styret skal snarest underrettes om avgjørelsen.
- (4) Daglig leder skal sørge for at selskapets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter, og at formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte.

§ 6-15. *Daglig leders plikter overfor styret*

- (1) Daglig leder skal minst hver fjerde måned, i møte eller skriftlig, gi styret underretning om selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling.
- (2) Styret kan til enhver tid kreve at daglig leder gir styret en nærmere redegjørelse om bestemte saker. Slik redegjørelse kan også kreves av det enkelte styremedlem.

Styrets praktiske arbeid - saksbehandling

§ 6-19. Styrets saksbehandling

(1) Styret skal behandle saker i møte, med mindre styrets leder finner at saken kan forelegges skriftlig eller behandles på annen betryggende måte.

Årsregnskap og årsberetning skal behandles i møte. Når tilsetting av daglig leder hører under styret, skal fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til daglig leder skje i møte. Det samme gjelder når styret fastsetter lønn og godtgjørelse til andre ledende ansatte.

(2) Styrets leder skal sørge for at styremedlemmene så vidt mulig kan delta i en samlet behandling av saker som behandles uten møte. Styremedlemmene og daglig leder kan kreve møtebehandling.

(3) Styrebehandlingen ledes av styrelederen. Deltar verken styrelederen eller varalederen, velger styret en leder for styrebehandlingen.

(4) Daglig leder har rett og plikt til å delta i styrets behandling av saker og til å uttale seg, med mindre annet er bestemt av styret i den enkelte sak.

.

Styrets praktiske arbeid - styreinstruks

§ 6-23. *Styreinstruks*

- (1) I selskaper hvor de ansatte har representasjon i styret, skal styret fastsette en styreinstruks som gir nærmere regler om styrets arbeid og saksbehandling.
- (2) Instruksen skal blant annet inneholde regler om hvilke saker som skal styrebehandles og daglig leders arbeidsoppgaver og plikter overfor styret. Instruksen skal også inneholde regler for innkalling og møtebehandling.
- (3) Kongen kan gi forskrift om styreinstruks.

Styrets praktiske arbeid - beslutningsdyktighet

§ 6-24. Når kan styret treffe beslutning

- (1) Styret kan treffe beslutning når mer enn halvdel av medlemmene er til stede eller deltar i styrebehandlingen, om ikke strengere krav er fastsatt i vedtektene.
- (2) Styret kan likevel ikke treffe beslutning uten at alle styremedlemmene så vidt mulig er gitt anledning til å delta i behandlingen av saken.
- (3) Har noen forfall og det finnes varamedlem, skal varamedlemmet innkalles.

Styrets praktiske arbeid - stemmeregler generelt

§ 6-25. Alminnelig flertallskrav

- (1) En beslutning av styret krever at flertallet av de styremedlemmer som deltar i behandlingen av en sak, har stemt for. Ved stemmelikhet gjelder det som møtelederen har stemt for. De som har stemt for et forslag som innebærer en endring, må likevel alltid utgjøre mer enn en tredel av samtlige styremedlemmer.
- (2) Strengere stemmeregler kan fastsettes i vedtektene.

Styrets praktiske arbeid - habilitetsregler

§ 6-27. *Inhabilitet*

- (1) Et styremedlem må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har slik særlig betydning for egen del eller for noen nærstående at medlemmet må anses for å ha fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken. Det samme gjelder for daglig leder.
- (2) Et styremedlem eller daglig leder må heller ikke delta i en sak om lån eller annen kreditt til seg selv eller om sikkerhetsstillelse for egen gjeld.

Styrets praktiske arbeid - protokoller

§ 6-29. Styreprotokoll

- (1) Det skal føres protokoll over styrebehandlingen. Den skal minst angi tid og sted, deltakerne, behandlingsmåten og styrets beslutninger. Det skal fremgå at saksbehandlingen oppfyller kravene i § 6-24.
- (2) Er styrets beslutning ikke enstemmig, skal det angis hvem som har stemt for og imot. Styremedlem og daglig leder som ikke er enig i en beslutning, kan kreve sin oppfatning innført i protokollen.
- (3) Protokollen skal underskrives av alle de medlemmer som har deltatt i styrebehandlingen. Har styret minst fem medlemmer, og er beslutning truffet i møte, kan styret velge to til å underskrive. I så fall skal utskrift sendes samtlige styremedlemmer med frist for merknader, som i tilfelle kan kreves inntatt i protokollen.

Forslag til årshjul

Årsplan	Januar	April	August	November
Strategi/planer			X	X
Budsjett	X			
Daglig leders orientering: <ul style="list-style-type: none"> • Virksomhet og drift • Perioderegnskap • Likviditet/investering/ egenkapital 	X	X	X	X
Organisering og intern kontroll		X		
Årlig møte med revisor og revisjonsrapport		X		
Vurdering av daglig leder	X			
Vurdering av styret	X			
Årsberetning/årsregnskap og generalforsamling		X		
Totalt tid 12 timer	4 tim	4 tim	2 tim	2 tim

Dagsorden styremøte

- En hensiktsmessig dagsorden kan være:
 - Orienteringssaker
 - Protokoll fra forrige møte
 - Orientering fra daglig leder
 - Gjennomgang resultatrapporter
 - Status vedrørende tidligere vedtak
 - Beslutningssaker
 - Diskusjonssaker
 - Eventuelt
 - Oppsummering
 - Saker til neste møte

Styredokumenter - malverk

- **Sentrale styredokumenter**
 - 1. Instruks for styret, styrets leder samt daglig leder
 - 2. Styrets årsplan
 - 3. Innkalling til styremøte
 - 4. Protokoll fra styremøte
 - 5. Styrets årsberetning
 - 6. Innkalling til generalforsamling
 - 7. Protokoll fra generalforsamling

Oversikt over regler om vern av kapitalen

- Kap. 2: Stiftelse
- Kap. 3: Hovedregler om kapitalen
- Kap. 6: Ledelsens plikter for beskyttelse av kapitalen
- Kap. 7: Krav om revisor
- Kap. 8: Utdeling m.v.
- Kap. 9: Selskapets kjøp av egne aksjer
- Kap. 10-14: Emisjon, særlige instrumenter, nedsettelse, fusjon og fisjon

Kapitalforhold – beskyttelse av aksjekapitalen

- Forvaltningsplikten § 6-12
 - Plikt til å sørge for forsvarlig organisering av virksomheten
 - Ansvar for selskapets kapitalisering
- Skal ivareta kreditorvern og aksjeeierinteresser
- Aksjeeierformens ansvarsbegrensning forutsetter at kapitalen i selskapet er beskyttet mot uthuling

Forsvarlig egenkapital og likviditet

- Formelle krav til minimumskapital
 - AS: NOK 30.000
- Bakgrunnen for kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet
 - Kreditorvernet
- Lovens krav:
 - Skjerpet krav til løpende overvåking av egenkapital situasjonen og likviditeten
 - Overskridelse av aktsomhetskravet kan medføre erstatningsansvar

Lovens krav

- Relevante lovbestemmelser ifm. vurderingen av forsvarlig egenkapital:
 - Asl. § 3-4: Styrets oppfølgingsansvar
 - Asl. § 3-5: Styrets handleplikt
 - RI. § 4-5: Føringer for årsregnskap
 - RI. § 3-3: Føringer for årsberetning
 - Asl. § 6-15: Daglig leders opplysningsplikt overfor styret

§ 3-4 *Krav om forsvarlig egenkapital og likviditet*

- Selskapet skal til enhver tid ha en egenkapital **og en likviditet** som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet.
 - Forsvarlig
 - Skjønnsmessig vurdering/uklare grenser
 - Rettslig standard
 - Det sentrale er at styret har en berettiget oppfatning av forsvarligheten
 - Til enhver tid
 - Løpende vurdering avhengig av omfang og risiko
 - Omfanget av virksomheten
 - Selskapets risikoeksponering
 - Finansielle risikoeksponering
 - Driftsmessig risikoeksponering

Forts. § 3-4 Forsvarlig egenkapital

- Egenkapital
 - Reell og ikke bokført egenkapital
 - Ikke bokførte forpliktelser
 - Ikke bokførte merverdier (forsvarlig)
 - Valg av verdsettelsesmåte
 - Substansverdi
 - Likviditetsprognose
 - Helhetsvurdering av selskapets reelle kapitalgrunnlag og betalingsevne, og ikke bare egenkapitalen

Forts. § 3-4 Forsvarlig egenkapital

- Vurderingen av fortsatt drift
 - Driftsindikasjoner
 - Tap av nøkkelpersonell uten at disse blir erstattet
 - Tap av vesentlig marked, lisens eller hovedleverandør
 - Økonomiske indikasjoner
 - Negativ egenkapital
 - Negativ utvikling i økonomiske nøkkeltall
 - Betydelig driftsunderskudd
 - Manglende evne til å betale kreditorer ved forfall
 - Problemer med å oppfylle lånevilkår
 - Endringer fra kreditt til kontaktoppgjør til leverandører
 - Problemer med å finansiere investeringer
 - Andre indikasjoner
 - Lovbestemte krav til egenkapital er ikke overholdt
 - Potensielle erstatningskrav mot selskapet
- Styrereferat

Asl. § 3-5 Handleplikt ved tap av egenkapital

- § 3-5. Handleplikt ved tap av egenkapital

- (1) Hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet, skal styret straks behandle saken. Det samme gjelder hvis det må antas at selskapets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen. Styret skal innen rimelig tid innkalle generalforsamlingen og gi den en redegjørelse for selskapets økonomiske stilling. Dersom selskapet ikke har en forsvarlig egenkapital i samsvar med § 3-4, skal styret på generalforsamlingen foreslå tiltak for å rette på dette.
- (2) Hvis styret ikke finner grunnlag for å foreslå tiltak som nevnt i første ledd fjerde punktum, eller slike tiltak ikke lar seg gjennomføre, skal det foreslå selskapet oppløst.

Forts. § 3-5

- Handleplikt:
 - Situasjon som i asl. § 3-4
 - EK mindre enn $\frac{1}{2}$ AS kap.
- Straks behandle saken
- Innen rimelig tid innkalle til ekstraordinær generalforsamling
 - Redegjøre for den økonomiske situasjonen
 - Foreslå tiltak for å bedre selskapets økonomiske situasjon
 - Alternativt foreslå avvikling
- Hvilke alternativer finnes?
 - Kapitalforhøyelse
 - Opptak av ansvarlig lån
 - Redusere risiko/omfang
 - Konvertering av gjeld
 - Gjeldsforhandlinger
 - Realisere aktiva
 - Endring av selskapets virksomhet
 - Delvis eller fullstendig avvikling

Insolvens

- Ved insolvens er fortsatt drift ikke lenger forsvarlig
- Selskapet er insolvent dersom illikviditet og insuffisiens inntreer samtidig
 - Illikviditet: Selskapet klarer ikke å betale sine forpliktelser ved forfall, og det kan ikke dokumenteres konkrete forhold som kan endre dette i overskuelig fremtid.
 - Insuffisiens: Gjelden er større enn eiendelenes virkelige verdi.
- Konkursloven § 61. Insolvens.

Skyldneren er insolvent når denne ikke kan oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller, med mindre betalingsudyktigheten må antas å være forbigående. Insolvens foreligger likevel ikke når skyldnerens eiendeler og inntekter til sammen antas å kunne gi full dekning for skyldnerens forpliktelser, selv om oppfyllelsen av forpliktelsene vil bli forsinket ved at dekning må søkes ved salg av eiendelene.

Kjøreregler ved insolvens

- Begjære oppbud?
- Betalingsstans?
- Kontantprinsippet
- Unngå forfordeling av kreditorer – omstøtes
- Styrket ivaretagelse av kreditorenes interesser i forhold til aksjonærene
- Påkrevd økt aktivitet fra styret

